

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

PÁTÁ SEKCE

VĚC Y **proti ČESKÉ REPUBLICE** (stížnost č. 10145/22)

ROZSUDEK

Článek 3 a 8 • Pozitivní závazky • Zanedbání povinnosti vnitrostátních orgánů účinně uplatňovat trestněprávní systém způsobilý postihovat nekonsenzuální sexuální akty tvrzené zranitelnou obětí, která se těmito akty nebránila v jejich průběhu • Uplatňování obecných zásad zakotvených v rozsudku *M. C. proti Bulharsku* • Nedostatečný přístup orgánů k zajištění odpovídající ochrany stěžovatelky • Nedostatečné zohlednění situací, kdy byl souhlas neplatný z důvodu zneužití zranitelnosti a z důvodu psychologické reakce obětí sexuálního napadení • Restriktivní výklad pojmových znaků trestného činu znásilnění vymezených trestním zákonem a vykládaných tehdejší judikaturou vedoucí k odložení věci policií • Opomenutí ze strany orgánů zhodnotit skutkový stav v celkovém kontextu

Vyhotoveno kanceláří Soudu. Není závazné pro Soud.

ŠTRASBURK
12. prosince 2024

Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v čl. 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.

Rozsudek je v autentickém francouzském znění publikován na internetových stránkách Evropského soudu pro lidská práva v databázi HUDOC (www.echr.coe.int). Pořizovaný úřední překlad do českého jazyka není autentickým zněním rozsudku.

Ve věci Y proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

Mattias Guyomar, *předseda*,

Armen Harutyunyan,

Gilberto Felici,

Andreas Zünd,

Diana Sârcu,

Kateřina Šimáčková,

Mykola Gnatovskyy, *soudci*,

a Victor Soloveytchik, tajemník sekce,

S ohledem na:

stížnost (č. 10145/22) proti České republice podanou k Soudu podle článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“) českou občankou, paní Y, („stěžovatelka“) dne 15. února 2022;

rozhodnutí oznámit stížnost české vládě („vláda“);

rozhodnutí přiznat stěžovateli anonymitu;

stanoviska účastníků řízení;

po poradě konané v neveřejném zasedání dne 19. listopadu 2024,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat uvedeného dne:

ÚVOD

1. Stížnost byla podána ve věci tvrzené neexistence dostatečného právního rámce za účelem kriminalizace a stíhání nekonsenzuálních sexuálních aktů, kterých se měl na stěžovatelce dopustit kněz, jakož i nedostatků v účinnosti vyšetřování tvrzení vznesených stěžovatelkou (články 3 a 8 Úmluvy).

SKUTKOVÝ STAV

2. Stěžovatelka se narodila v roce 1984 a žije v Praze. Zastupoval ji D. Bartoň, advokát.

3. Vládu zastupoval její zmocněnec P. Konůpka z Ministerstva spravedlnosti.

4. Skutkové okolnosti, tak jak byly předloženy stranami, lze shrnout následovně.

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Na základě trestního oznámení, podaného dne 14. dubna 2015 sestrou stěžovatelky, začala policie dne 6. května 2015 vyšetřovat sexuální zneužívání stěžovatelky, kterého se měl vůči ní v letech 2002–2014 dopustit kněz P. J.

6. Dne 11. května 2015 stěžovatelka při výslechu uvedla, že k prvnímu incidentu došlo v létě 2002, kdy ji P. J. s poukazem na to, že je jejím duchovním otcem, zavřel na faře a žádal ji, aby ho uspokojila masturbací. K tomu pak docházelo pravidelně až do roku 2005, přestože mu řekla, že by se tak neměl chovat. P. J. ji údajně vydíral tím, že by jistě nechtěla přijít o finanční podporu, kterou poskytoval jí a její rodině. Začátkem roku 2006, poté co ji

zamkl, do ní údajně vnikl, ačkoliv se fyzicky a slovně bránila; od té doby se pravidelně dožadoval sexuálních styků a připomínal jí svou finanční podporu a vše, co pro ni udělal. Nakonec mu vyhověla, protože neměla sílu mu odporovat a věděla, že si ji stejně najde, jelikož bydlela v bytě pronajatém farností. Útoky P. J. pokračovaly, dokud se nepokusila o sebevraždu, nejprve v únoru 2014 a poté v dubnu 2015. Stěžovatelka nakonec přiznala, že v říjnu 2014 po značném naléhání rodiny a samotného P. J. souhlasila s tím, aby jí koupil byt, ačkoli si uvědomovala, že je to pro něj způsob, jak si ji zavázat.

7. Mezi květnem a srpnem 2015 policejní orgán vyslechl některé stěžovatelčiny známé, členy její rodiny, její terapeutku, kněze, kterému se zpovídala, a biskupa příslušné diecéze. Policie také získala několik lékařských zpráv týkajících se stěžovatelky a obsah různých elektronických komunikací, včetně zpráv, které stěžovatelka poslala před svým pokusem o sebevraždu, ve kterých obviňovala sama sebe a omlouvala se svým blízkým.

8. Dne 23. září 2015 policie vyslechla P. J. Ten potvrdil, že pomáhal stěžovatelce a její rodině, která byla v sociálně složité situaci, popřel však jakékoli násilí nebo agrese vůči stěžovatelce. Vypověděl, že se po roce 2005 fyzicky sblížili a došlo mezi nimi k většinou neúspěšným pokusům o sexuální styk, které iniciovali oba dva, nicméně stěžovatelka nikdy neprojevila žádný slovní nebo fyzický odpor.

9. Dle znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, vyhotoveného na žádost policie dne 1. srpna 2015, nebyl u stěžovatelky zjištěn syndrom týrané ženy, ani duševní porucha, která by se rozvinula na základě vnějších stresových faktorů.

10. Dne 15. prosince 2015 vydal policejní orgán usnesení o odložení věci. Dospěl k závěru, že i když mohla stěžovatelka vnímat chování P. J. jako nepříjemné nebo obtěžující a cítit se jako oběť sexuálního zneužívání, zejména kvůli své povaze nebyla schopna jasně vyjádřit svůj nesouhlas a projevit dostatečně silný odpor tak, aby P. J. pochopil její postoj. Policejní orgán uzavřel, že stěžovatelka nakonec raději strpěla tato jednání, než aby odmítla finanční a materiální podporu nabízenou P. J. Podle názoru policejního orgánu P. J. nejednal v úmyslu přinutit stěžovatelku k pohlavnímu styku ve smyslu § 185 odst. 1 a odst. 2 trestního zákoníku, a jeho jednání tedy nenaplnilo skutkovou podstatu trestného činu znásilnění dle tohoto ustanovení.

Toto usnesení bylo zrušeno Obvodním státním zastupitelstvím pro Prahu 9, které policejnímu orgánu nařídilo doplnit vyšetřování.

11. Následně policejní orgán dvakrát zadal znalkyním vypracování doplnění znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví klinická psychologie a odvětví psychiatrie. V březnu 2016 znalkyně dospěly k závěru, že i když vztah stěžovatelky vůči P. J. byl ambivalentní, byla schopna jasně projevit nesouhlas s jeho jednáním a netrpěla žádnou duševní poruchou, v jejímž důsledku by byla významně manipulovatelná; v listopadu 2016 znalkyně uvedly, že u stěžovatelky nebyla zjištěna posttraumatická stresová porucha.

12. Dne 10. ledna 2017 vydal policejní orgán druhé usnesení o odložení věci. Dospěl k závěru, že jednáním P. J. v letech 2002–2014 nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění podle § 185 trestního zákoníku, jelikož odpor kladený stěžovatelkou – která nebyla schopna vyjádřit svůj nesouhlas verbálně nebo fyzicky vzhledem ke svojí povaze a emoční nestabilitě – nebyl takové povahy a intenzity, aby P. J. pochopil, že se jednalo o odpor skutečný. Podle policejního orgánu stěžovatelka raději strpěla ze strany P. J. „sexuální obtěžování“ výměnou za materiální a finanční podporu, kterou P. J. poskytoval její rodině a jí samotné. Policejní orgán se mimo jiné vyjádřil, že nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatelka utrpěla újmu na zdraví nebo že by vyhledala lékaře.

13. Dne 27. února 2017 státní zastupitelství rozhodlo o stížnosti stěžovatelky a usnesení o odložení věci zrušilo. Ztotožnilo se s názorem policejního orgánu, že

v posuzovaném případě nebyly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu znásilnění, a rovněž s ohledem na to, že vztah mezi P. J. a stěžovatelkou trval 12 let, přičemž stěžovatelka věděla, čemu se při jejich vzájemných setkáních vystavuje, a byla schopna tento vztah ukončit (což nakonec udělala v říjnu 2014), dospěla státní zástupkyně k závěru, že vyšetřování bylo v tomto ohledu dostatečné a že stíhání P. J. za trestný čin znásilnění nebylo důvodné. Vyzvala nicméně policejní orgán k prověření, zda nebyla ve smyslu trestního zákoníku účinného od 1. ledna 2010 naplněna skutková podstata jiného trestného činu než znásilnění.

14. Policejní orgán tedy pokračoval ve shromažďování důkazů. Dne 15. května 2017 stěžovatelka oznámila, že je pro ni příliš náročné opakovaně se ve věci vyjadřovat, že už ztratila naději, že by byl P. J. stíhán, a že už nechce být nadále vyslýchána. Dne 8. června 2017 při podání dalšího vysvětlení připomněla, že trestní oznámení podala její sestra, a uvedla, že přestože na svých výpovědích trvá, netrvá už na dalším trestním stíhání P. J. Popsala však nucený pohlavní styk, ke kterému došlo podle ní v roce 2005, a upřesnila, že při každém ze sexuálních útoků ji P. J. zamkl, držel jí ruce a dal jí do úst kapesník, a že poté, co se bránila nejdříve fyzicky, později už svůj nesouhlas vyjadřovala jen slovně a pláčem.

15. Dne 25. července 2017 vydal policejní orgán v pořadí třetí usnesení o odložení věci, ve kterém shledal, že jednání P. J. v období od 1. ledna 2010 do 29. října 2014 nenaplnělo skutkovou podstatu trestného činu sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 2 trestního zákoníku účinného od 1. ledna 2010. Nebylo prokázáno, že by P. J. jednal v úmyslu donutit stěžovatelku k pohlavnímu styku nebo jinému chování násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nebo za zneužití její bezbrannosti. Policejní orgán dále uvedl, že stěžovatelka s ohledem na svoji povahu a emocionální nestabilitu nebyla schopna vyjádřit svůj nesouhlas, ať už verbálně nebo fyzicky, a že dobrovolně strpěla sexuální obtěžování ze strany P. J. výměnou za hmotnou podporu.

16. Stěžovatelka nepodala proti tomuto usnesení stížnost. Uvedla k tomu, že jí obvodní státní zástupkyně sdělila, že by tato stížnost nebyla úspěšná, jelikož ji není o co opřít.

17. Dne 23. listopadu 2020 stěžovatelka, kterou poprvé zastupoval advokát, vznesla podnět k Městskému státnímu zastupitelství v Praze k výkonu dohledu nad činností policie a obvodního státního zastupitelství podle § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství. Argumentovala tím, že jednání P. J. bylo příliš složité a četné, aby mohlo být posuzováno jen jako jediný trestný čin, a že policie nezkoumala okolnosti v jejich složitosti s přihlédnutím k paradoxům primární viktimizace (naučená bezmocnost, stockholmský syndrom). Tvrdila rovněž, že s žádným pohlavním stykem s P. J. nikdy nesouhlasila a že ho opakovaně žádala, aby svého jednání zanechal. Vnitrostátní orgány dle jejího názoru nezkoumaly zejména otázku absence souhlasu a dále to, zda P. J. zneužil její bezbrannosti ve smyslu § 185 odst. 1 trestního zákoníku nebo její závislosti ve smyslu § 186 odst. 2 vzhledem k duchovní autoritě, kterou pro ni představoval; bez ohledu na indicie vyplývající ze shromážděných důkazů vnitrostátní orgány rovněž nehledaly další potenciální oběti P. J.

18. Dne 20. ledna 2021 městské státní zastupitelství ve svém vyrozumění o přezkumu vyslovalo nesouhlas se závěry obsaženými v rozhodnutí ze dne 25. července 2017 a uvedlo, že vyšetřování nebylo provedeno dostatečně důkladně a že rozhodnutí o odložení věci bylo předčasné. Státní zastupitelství vytklo policejnímu orgánu, že se nezabýval otázkou závislosti stěžovatelky a že nesprávně vyhodnotil vyjádření znalkyň. Ve světle nejnovější judikatury Nejvyššího soudu (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. září 2017, sp. zn. 8 Tdo 783/2017 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2017, sp. zn. 6 Tdo 450/2017), vydané ve valné většině až po usnesení policejního orgánu ze dne 25. července 2017, a ve světle nových poznatků z oboru viktimologie, státní zastupitelství dovodilo, že stěžovatelka nejednala svobodně a že P. J. v posuzovaném případě zneužil stěžovatelčiny závislosti a svého postavení, důvěryhodnosti nebo vlivu ve smyslu § 186 odst. 2 trestního zákoníku,

který obsahuje definici sexuálního nátlaku. Městské státní zastupitelství nicméně uzavřelo, že věc nebude vrácena obvodnímu státnímu zastupitelství, jelikož pětiletá promlčecí doba stanovená ve vztahu k trestnému činu sexuálního nátlaku již uplynula.

19. Stěžovatelka sice uznala, že jí závěry městského státního zastupitelství přinesly částečné zadostiučinění, nicméně jak proti rozhodnutí městského státního zastupitelství, tak proti usnesení policejního orgánu podala ústavní stížnost, kterou se domáhala naplnění závazku státu stíhat všechny nekonsenzuální sexuální akty a vést účinné vyšetřování všech takových okolností v souladu s články 3 a 8 Úmluvy. Zejména namítala, že vnitrostátní orgány se měly více zaměřit na absenci souhlasu než se zabývat shromažďováním důkazů o jejím fyzickém odporu, a že útoky P. J. na její sexuální autonomii měly být kvalifikovány jako znásilnění, protože došlo k pohrůžce násilí a pohrůžce jiné těžké újmy. Ve vztahu k trestnému činu sexuálního nátlaku stěžovatelka poukázala na to, že v této věci měla promlčecí doba činit patnáct let vzhledem k tomu, že utrpěla těžkou újmu na zdraví (zminila v této souvislosti pokusy o sebevraždu a invalidní důchod, který jí byl přiznán). Dále uvedla, že pokud by se podařilo prokázat, že P. J. spáchal další podobný nebo ještě závažnější trestný čin před uplynutím této promlčecí doby, došlo by k jejímu přerušení.

20. Usnesením sp. zn. IV. ÚS 707/21 ze dne 12. října 2021 Ústavní soud v rozsahu, ve kterém ústavní stížnost směřovala proti usnesení policejního orgánu ze dne 25. července 2017, shledal ústavní stížnost za nepřijatelnou z důvodu nevyčerpání opravných prostředků, jelikož stěžovatelka nepodala stížnost ke státnímu zastupitelství. Ve zbývajících částech Ústavní soud odmítl ústavní stížnost pro její zjevnou neopodstatněnost, přičemž se přiklonil k názoru městského státního zastupitelství, že v posuzovaném případě se nejednalo o násilí, ale o jinou formu nátlaku. Zároveň však uvedl, že trestný čin sexuálního nátlaku byl v daném případě promlčen. V souladu s rozhodovací praxí Nejvyššího soudu nebylo možné u skutkové podstaty trestného činu definovaného v § 186 odst. 2 trestního zákoníku použít promlčecí dobu patnácti let, protože § 186 odst. 5 písm. b) spojuje způsobení těžké újmy na zdraví pouze s trestným činem uvedeným v § 186 odst. 1; jakýkoli jiný rozšiřující výklad by podle názoru Nejvyššího soudu byl v neprospěch pachatele takového trestného činu.

Ústavní soud dále konstatoval, že vyrozuměním městského státního zastupitelství bylo stěžovatelce poskytnuto určité zadostiučinění, a to tím, že bylo zjištěno pochybení policejního orgánu, který rozhodl o odložení věci navzdory tomu, že zjištěné skutečnosti nasvědčovaly spáchání trestného činu sexuálního nátlaku.

II. DALŠÍ RELEVANTNÍ SKUTEČNOSTI V PROJEDNÁVANÉ VĚCI

21. Ze stanoviska vlády vyplývá, že dne 10. července 2015 byl P. J. uvolněn ze svých funkcí ve farnosti a že příslušný biskup proti němu přijal další restriktivní opatření, zejména pak zákaz jakýmkoliv způsobem kontaktovat stěžovatelku. V dopise ze září 2018 se pak biskup stěžovatelce omluvil.

22. Dne 11. února 2022 stěžovatelka podala [na Ministerstvo spravedlnosti] žádost o náhradu újmy způsobené nezákonným rozhodnutím dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu, kde se domáhala náhrady nemajetkové újmy, která jí měla být způsobena nesprávným postupem policejního orgánu vedoucím k vydání usnesení ze dne 25. července 2017 a vyrozumění ze dne 20. ledna 2021. Dne 5. září 2023, resp. dne 24. ledna 2024 soud prvního stupně a soud odvolací [zamítly žalobu proti odmítnutí této žádosti] s odůvodněním, že usnesení policie ze dne 25. července 2017 nebylo zrušeno pro nezákonnost (což lze přičíst také k tíži stěžovatelky, jelikož proti němu nepodala stížnost). Odvolací soud připustil případnou odpovědnost státu za nesprávný úřední postup z důvodu neúčinného vyšetřování konstatovaného Ústavním soudem; poznamenal však, že vzhledem k ukončení

tohoto vyšetřování usnesením policie ze dne 25. července 2017 začala stěžovatelce šestiměsíční promlčecí doba stanovená zákonem č. 82/1998 běžet dnem oznámení tohoto rozhodnutí. Odvolací soud tak dospěl k závěru, že žádost doručená dne 11. února 2022 byla podána pozdě, a poznamenal, že toto rozhodnutí není *contra bonos mores*, neboť stěžovatelka neuvedla žádný konkrétní důvod, pro který nemohla jednat včas.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC A PRAXE

I. VNITROSTÁTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA

A. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. prosince 2009, a související rozhodovací praxe

23. Ustanovení § 241 odst. 1 (pro které § 67 odst. 1 písm. c) stanovil pětiletou promlčecí dobu nebo promlčecí dobu dvanáctiletou, pokud oběť utrpěla těžkou újmu na zdraví) obsahovalo následující definici znásilnění:

„Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí jiného k souloži nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannosti jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.“

24. Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 7 Tdo 995/2010 ze dne 1. září 2010 uvedl, že násilí nebo pohrůžka bezprostředního násilí není společným znakem obou alternativ spáchání trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1, přičemž v druhé alternativě je neexistence tohoto znaku nahrazena znakem spočívajícím ve zneužití bezbrannosti jiného.

25. Nejvyšší soud v usnesení sp. zn. 3 Tdo 929/2011 ze dne 24. srpna 2011 konstatoval, že o zneužití bezbrannosti půjde tehdy, je-li oběť bez přičinění pachatele v takovém stavu, ve kterém není schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání. Je to především stav bezvědomí v důsledku mdloby, požití alkoholických nápojů nebo choroby, ale i hluboký spánek, či je-li oběť působením alkoholu nebo jiných omamných látek ve stavu takového obluzení, že nemůže hodnotit situaci a jednání pachatele. Ve stavu bezbrannosti je i osoba, která pro svou fyzickou neschopnost se nemůže bránit, osoba trpící duševní chorobou, pro niž nechápe význam pachatelova jednání, a dále osoba tak nedostatečně vyspělá, že není ani schopna posoudit význam odporu proti vynucované souloži.

26. Dle ustanovení § 243 bylo pohlavní zneužívání definováno takto:

„Kdo zneužije závislosti osoby mladší než osmnáct let nebo osoby svěřené jeho doзору, přiměje ji k mimomanželské souloži, nebo kdo takové osoby, zneužívaje její závislosti, jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.“

27. V usnesení sp. zn. 8 Tdo 1494/2009 ze dne 29. září 2010 Nejvyšší soud uvedl, že o osobu svěřenou doзору pachatele jde tehdy, jestliže pachatel má právo a povinnost na ni dohlížet a bdít nad ní. Tak je tomu u rodičů vůči dětem, u opatrovníka vůči osobě zbavené svéprávnosti, u vychovatele nebo učitele vůči chovancům a žákům atd.

B. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. ledna 2010, a související rozhodovací praxe

28. Trestný čin znásilnění definuje § 185 takto:

„(1) Kdo jiného násilím nebo pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let.“

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží;
(...)“

Promlčecí doba činí deset let; pokud byl čin spáchán souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, případně byla-li takovým činem způsobena těžká újma na zdraví, je promlčecí doba patnáct let.

29. Z rozhodnutí Nejvyššího soudu (sp. zn. 11 Tdo 294/2014 ze dne 26. března 2014, sp. zn. 6 Tdo 603/2018 ze dne 30. května 2018, sp. zn. 8 Tdo 699/2021 ze dne 4. srpna 2021 a sp. zn. 7 Tdo 1023/2021 ze dne 10. listopadu 2021) vyplývá, že pro účely naplnění pojmu „násilí“ ve smyslu § 185 odst. 1 trestního zákoníku není nezbytné, aby poškozená osoba kladla zřejmý fyzický odpor, pokud od něj upustila například kvůli jednoznačné převaze útočníka nebo kvůli svému strachu či pro beznadějnost; postačí, pokud pachateli byla zřejmá nevole této osoby s jeho jednáním; je-li oběť například paralyzována v důsledku stresu nebo jí psychický blok neumožňuje promluvit, může se nesouhlas projevovat neverbálně, například způsobem chování či (pasivní, obrannou) polohou těla.

30. Nový trestný čin sexuálního nátlaku definuje § 186 takto:

„(1) Kdo jiného násilím, pohlavním násilím nebo pohlavním násilím jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, nebo kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán pachatel, který přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

(...)

5. (...) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na dítěti mladším patnácti let, nebo
b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví.“

Promlčecí doba pro trestný čin dle [§ 186] odst. 1 a 2 je pět let, za okolností dle [§ 186] odst. 5 je promlčecí doba patnáct let.

31. V usnesení sp. zn. 3 Tdo 1296/2013 ze dne 29. ledna 2014 Nejvyšší soud rozlišil pojem „bezbrannosti“, který je charakteristickým znakem znásilnění a rozumí se jím stav, kdy oběť není schopna projevit svou vůli ohledně pohlavního styku s pachatelem, popř. ve kterém není schopna klást odpor jeho jednání, a pojem „závislosti“, který je charakteristickým znakem sexuálního nátlaku, a označuje stav, v němž se určitá osoba nemůže svobodně rozhodovat a pachateli podlehe, protože je na něj v některém směru odkázána. Zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti a vlivu je pojem širší, neboť představuje i jiné vazby mezi pachatelem a obětí, které nejsou spjaty přímo s povinností dozoru, ale pachatel již tím, v jakém je vůči oběti postavení, vyvolává v ní důvěru nebo má vůči ní autoritu, popř. ji svými úspěchy či schopnostmi ovlivňuje, aby dosáhl pohlavního styku.

O sexuální nátlak se jednalo u vztahu mezi léčitелеm a pacientkou, prezidentem polikliniky a jeho osobní asistentkou (rozsudek sp. zn. 8 Tdo 1415/2013 ze dne 17. července 2014), atletickým trenérem a jeho svěřenkyní (usnesení sp. zn. 8 Tdo 783/2017 ze dne 20. září 2017), římskokatolickým knězem a farníci (usnesení sp. zn. 6 Tdo 450/2017 ze dne 27. září 2017).

C. Návrh reformy trestněprávní úpravy

32. Český zákonodárce přijal nedávno novelu trestního zákoníku, která obsahuje novou definici trestného činu znásilnění, účinnou od ledna 2025. Tato novela opouští koncept znásilnění jako silou vynuceného pohlavního styku a nahrazuje ho konceptem pohlavního

styku nesouhlasného neboli nekonsenzuálního (podle konceptu „Ne znamená ne“). Nový trestný čin sexuálního útoku bude postihovat sexuální akty, u nichž nedochází k penetraci.

D. Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

33. Dle § 12d nejbližší vyšší státní zastupitelství je oprávněno vykonávat dohled nad postupem nejbližší nižších státních zastupitelství ve svém obvodu při vyřizování věcí v jejich příslušnosti a dávat jim k jejich postupu písemné pokyny.

II. PŘÍSLUŠNÉ MEZINÁRODNÍ PRÁVO

34. Soud odkazuje na texty uvedené v rozsudku *J. L. proti Itálii* (rozsudek č. 5671/16 ze dne 27. května 2021, § 63–69) a *Z proti České republice* (rozsudek č. 37782/21 ze dne 20. června 2024, § 30–34), zejména na Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí na ženách a domácího násilí (Istanbulská úmluva), která byla přijata Výborem ministrů Rady Evropy dne 7. dubna 2011 a vstoupila v platnost dne 1. srpna 2014 po ratifikaci prvními deseti státy. Česká republika podepsala Istanbulskou úmluvu dne 2. května 2016, ale dodnes ji neratifikovala.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 3 A 8 ÚMLUVY

35. Stěžovatelka namítala, že orgány vykládají znaky skutkových podstat trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání podle trestního zákona č. 140/1961 Sb. restriktivně a že tento nedostatečný právní rámec neumožňoval dostatečným způsobem postihovat sexuální delikty, jejichž obětí se stala. Dále namítala nedostatky v účinném prošetření jejich hájitelných tvrzení o sexuálních útocích.

36. Stěžovatelka se dovolává článků 3 a 8 Úmluvy, jejichž příslušné části zní takto:

Článek 3

„Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení (...).“

Článek 8

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého (...) života (...).“

A. K přijatelnosti

37. Vláda vznesla námitku nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy s tím, že stěžovatelka nepodala stížnost proti třetímu usnesení policejního orgánu o odložení věci ze dne 25. července 2017 (viz § 16 výše), jímž jí byla způsobena tvrzená újma. Uvedla, že v době jeho vydání ještě neuplynula promlčecí doba pro trestný čin sexuálního nátlaku a že stěžovatelčiny pochybnosti o šancích na úspěch takové stížnosti ji nezprošťovaly povinnosti tento prostředek nápravy uplatnit, tím spíše, že v případě neúspěchu měla podle vlády k dispozici další procesní prostředky, přičemž v září 2017 navíc došlo k vývoji judikatury Nejvyššího soudu ve prospěch poškozených (viz § 31 *in fine* výše). Vláda konstatovala, že za těchto okolností neměl Ústavní soud jinou možnost než tuto část stěžovatelčiny ústavní stížnosti odmítnout pro nevyčerpání dostupných prostředků nápravy.

38. Vláda dále připomněla, že dalším účinným prostředkem nápravy, který stěžovatelka neuplatnila ve stanovené době, byla žádost o náhradu újmy způsobené nezákonným rozhodnutím dle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu (viz § 21 výše).

39. Stěžovatelka tvrdila, že byť stížnost proti usnesení policejního orgánu obecně představuje účinný prostředek, v jejím případě tomu tak nebylo, protože jí státní zástupkyně údajně sdělila, že by taková stížnost neměla šanci uspět (viz § 16 výše). Dodala, že jednání P. J. tehdy podlomilo její duševní zdraví a schopnost postavit se vnitrostátním orgánům. V každém případě ale stěžovatelka upřesnila, že stížnost podaná Soudu není namířena přímo proti usnesení policejního orgánu, nýbrž proti rozhodnutím městského státního zastupitelství a Ústavního soudu.

40. Soud v první řadě konstatuje, že stěžovatelka své námitky řádně uplatnila před vnitrostátními orgány, a sice přinejmenším ve stížnosti proti druhému usnesení o odložení věci (viz § 13 výše) a v podnětu k výkonu dohledu ze dne 23. listopadu 2020 (viz § 17 výše). V projednávané věci měly příslušné orgány dostatečně zjevné indicie, že mohlo dojít k zásahu do tělesné integrity a sexuální autonomie stěžovatelky, na jejichž základě měly povinnost jednat z moci úřední (viz obdobně *D. K. proti Itálii*, č. 14260/17, rozsudek ze dne 1. prosince 2022, § 77).

41. Dále Soud připomíná, že pro podání podnětu k výkonu dohledu podle § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb. (viz odst. 33 výše) není stanovena žádná lhůta a že městské státní zastupitelství se stěžovatelčiným podnětem zabývalo, přestože stěžovatelka nejprve nepodala podnět k obvodnímu státnímu zastupitelství. Městské státní zastupitelství ve svém vyrozumění ze dne 20. ledna 2021 totiž připustilo, že vyšetřování nebylo provedeno dostatečně důkladně a že rozhodnutí o odložení věci bylo předčasné (viz § 18 výše). Vycházelo přitom – stejně jako vláda v řízení před Soudem (viz § 37 výše) – z judikatury Nejvyššího soudu, která však v době vydání předmětného usnesení policejního orgánu ze dne 25. července 2017 ještě neexistovala.

42. Soud v tomto ohledu připomíná, že pravidlo nevyčerpání prostředků nápravy zakotvené v článku 35 Úmluvy nevyžaduje uplatnění takového vnitrostátního prostředku nápravy, jehož účinnost vyplynula teprve z následně formulované judikatury (*Ciobanu proti Rumunsku*, č. 29053/95, rozhodnutí ze dne 20. dubna 1999). V projednávané věci žalovaná vláda netvrdila, že by vnitrostátní právní úprava či rozhodovací praxe v podobě existující v době vydání usnesení ze dne 25. července 2017 poskytovala stěžovateli účinný prostředek nápravy proti třetímu odložení její věci. V každém případě Soud poznamenává, že posledním orgánem rozhodujícím v dané věci – a to dne 12. října 2021 – byl Ústavní soud. Ten se jí přinejmenším zčásti zabýval meritorně, když dospěl k závěru, že v projednávaném případě nedošlo k použití násilí a P. J. nelze nadále stíhat pro trestné činy tvrzené stěžovatelkou.

43. Pokud jde o vládou zmiňovanou žádost o náhradu újmy (viz § 38 výše), je Soud toho názoru, že i kdyby bylo možné považovat za dostačující podání občanskoprávní žaloby na náhradu škody ve věcech týkajících se nedostatečné reakce orgánů na obvinění ze znásilnění (viz obdobně *Daugaard Sorensen proti Dánsku*, č. 25650/22, (nikoliv konečný) rozsudek ze dne 15. října 2024, § 52, a zde citovanou judikaturu), v projednávané věci se tento opravný prostředek jeví jako nedostatečný. Stěžovatelčina žádost byla totiž zamítnuta z důvodu promlčení (viz § 21 výše), přičemž nebylo dostatečně přihlédnuto k událostem, které nastaly po odložení věci policejním orgánem, zejména pak k vyrozumění státního zastupitelství ze dne 20. ledna 2021 a následnému usnesení Ústavního soudu.

44. S ohledem na výše uvedené Soud zamítá předběžnou námitku vlády, že nebyly vyčerpány všechny vnitrostátní prostředky nápravy.

45. Soud konstatuje, že stížnost není zjevně neopodstatněná a že není žádný jiný důvod, pro který by měla být prohlášena za nepřijatelnou ve smyslu článku 35 Úmluvy. Je tedy třeba ji prohlásit za přijatelnou.

B. K odůvodnění

1. Tvrzení stran

a) Stěžovatelka

46. Stěžovatelka tvrdila, že vyšetřování nebylo v projednávané věci provedeno dostatečně důkladně, zejména proto, že orgány neproověřily informace o dalších možných obětech P. J., což ovlivnilo věrohodnost jejích výpovědí a mělo dopad na posuzování uplynutí promlčecí doby. Stěžovatelka též zdůraznila, že vypracování několika znaleckých posudků k jejímu zdravotnímu stavu samo o sobě není zárukou pečlivosti, jelikož znalkyně namísto jasného zodpovězení položených otázek a objasnění relevantních skutečností spíše zavdaly pochybnostem, dopouštěly se sekundární viktimizace stěžovatelky a přispěly k prodloužení trvání vyšetřování.

47. Dle stěžovatelčina názoru nebyl P. J. stíhán kvůli tomu, jakým způsobem byla v projednávaném případě uplatněna platná právní úprava. Podtrhla, že totiž příslušné orgány, byť zjistily, že stěžovatelka i její rodina byly závislé na hmotné pomoci P. J., nezohlednily její bezbrannost (z psychiatrického hlediska) a nezjistily použití násilí ani nátlaku, pohrůžky těžké újmy ani absenci souhlasu. V reakci na argument vlády týkající se povahy jejího vztahu k P. J. (viz § 52 níže) stěžovatelka zdůraznila, že orgány při uplatňování právní úpravy v projednávaném případě řádně nezohlednily nepoměr sil mezi ní a P. J. i její vztah podřízenosti vůči němu.

48. Stěžovatelka dále nesouhlasila s tvrzením vlády, že jednání P. J. bylo možno kvalifikovat jako trestný čin sexuálního nátlaku až s přihlédnutím k novější judikatuře Nejvyššího soudu, která byla formulována teprve po odložení věci stěžovatelky (viz § 51 níže *in fine*). Měla za to, že v rámci naplnění povinnosti kriminalizovat veškeré nekonsenzuální sexuální akty měly příslušné orgány dospět k takovému výkladu za použití judikatury Soudu, zejména pak rozsudku ve věci *M. C. proti Bulharsku* (č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003), a nikoliv čekat na vývoj rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Mimoto namítala, že naplnění typových znaků trestného činu sexuálního nátlaku (trestný čin nově zavedený počínaje 1. lednem 2010) připadalo v úvahu až u skutků spáchaných P. J. v období let 2010–2014, zatímco skutky spáchané v letech 2002–2009 měly být kvalifikovány především jako trestný čin znásilnění ve smyslu původního trestního zákona, jelikož v době opětovného přezkumu věci státním zastupitelstvím v roce 2020 ještě nebyly promlčeny. Dále tvrdila, že Nejvyšší soud nedávno připustil, že pro trestný čin sexuálního nátlaku lze uplatnit patnáctiletou promlčecí dobu, dojde-li ke způsobení těžké újmy na zdraví.

49. V neposlední řadě stěžovatelka nesouhlasila s tím, že jí některá konstatování orgánů poskytla částečné zadostiučinění (viz § 54 níže). V tomto ohledu zdůraznila, že orgány činné v trestním řízení přese všechno dospěly k závěru, že skutky P. J. nedosahovaly takové závažnosti, aby došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění, a že církevní orgány veškeré její námitky odmítly a o svých závěrech ani následcích pro P. J. neinformovaly veřejnost.

b) Vláda

50. Vláda je ohledně právní úpravy toho názoru, že vzhledem k širokému prostoru pro uvážení, jež státy v tomto směru mají, nemusí tyto nutně naplnit svůj pozitivní závazek kriminalizovat všechny nekonsenzuální sexuální akty prostřednictvím jediné skutkové

podstaty (typicky trestný čin znásilnění). Zároveň poukázala na to, že se situace v České republice vyvíjí směrem k postihování stále širšího spektra sexuálních deliktů a k prodloužení promlčecích dob, tj. směrem ke zlepšování schopnosti orgánů na tyto trestné činy náležitě reagovat. Uvedla, že jsou sexuální delikty aktuálně postihovány prostřednictvím trestných činů znásilnění a sexuálního nátlaku, přičemž ani u jednoho není nezbytné použití násilí ze strany pachatele. Jak dále uvádí, z judikatury Nejvyššího soudu rovněž vyplývá, že pro konstatování, že došlo k násilí ve smyslu § 185 odst. 1 nového trestního zákoníku, není nezbytné, aby oběť kladla zřejmý fyzický odpor, ale postačí, pokud pachateli musela být zjevná nevole (viz § 29 výše). Vláda doplnila, že definice sexuálního nátlaku ve smyslu § 186 odst. 2 též zahrnuje zneužití postavení pachatele a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu, který lze například použít na vztah mezi knězem a farnicí (viz § 30–31 výše).

51. K vyšetřování dané věci vláda předně uvádí, že bylo zahájeno promptně a že probíhalo s přiměřenou rychlostí. Dodává, že ve věci byla vyslechnuta celá řada osob, včetně stěžovatelky, jejích blízkých a údajného pachatele, a bylo pořízeno několik znaleckých posudků ohledně psychického stavu stěžovatelky a možných dopadů namítaného jednání P. J. na její duševní zdraví, přičemž u ní nebyla zjištěna žádná zvláštní porucha. Dále vláda připomíná, že po provedeném dokazování policejní orgán neshledal naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění, jelikož P. J. nepoužil násilí ani pohrůžky násilí, ani nezneužil bezbrannosti stěžovatelky. Naopak poznamenala, že na rozdíl od závěrů policejního orgánu uvedených v usnesení z července 2017 městské státní zastupitelství v lednu 2021 shledalo, že se P. J. mohl dopustit spáchání trestného činu sexuálního nátlaku (viz § 18 výše), a připomněla, že k tomuto závěru státní zastupitelství dospělo s ohledem na judikaturu Nejvyššího soudu ze září 2017, která tedy ještě neexistovala v době vydání předmětného usnesení policejního orgánu o odložení věci.

52. Vláda dále upozornila Soud na velmi specifickou povahu vztahu mezi P. J. a stěžovatelkou, a to vztahu mezi knězem a věřící osobou (zletilou a plně svéprávnou), což daný případ odlišuje od případů dosud Soudem projednávaných. Dle názoru vlády skutečnost, že se stěžovatelka cítila podřízena P. J. jako duchovní autoritě, byla projevem její náboženské svobody, kterou vykonávala z vlastní vůle. Vláda konstatovala, že ani vnitrostátní orgány, ani Soud samotný, nejsou oprávněny posuzovat, zda či do jaké míry byla stěžovatelka v náboženském smyslu skutečně podřízena svému „duchovnímu otci“ (v tomto ohledu vláda odkázala na věc *Skugar a ostatní proti Rusku*, č. 40010/04, rozhodnutí ze dne 3. prosince 2009). Vláda dodala, že některé stěžovatelčiny argumenty ohledně mocenské nerovnováhy v jejich vztahu by znamenaly, že každý sexuální akt mezi knězem a věřící osobou by nutně musel být nekonsenzuální, a měl by tudíž být kriminalizován, s čímž se nemůže ztotožnit.

53. Ohledně promlčecích dob vláda připomíná, že jejich účelem je chránit potenciální obviněné před opožděnými oznámeními a eliminovat nespravedlnost, která by mohla vzniknout, pokud by soudy byly povinny rozhodovat o událostech, k nimž došlo v dávné minulosti (v tomto ohledu vláda odkazuje na rozhodnutí ve věci *Pagès a Henry proti Francii*, č. 8065/04 a 8068/04, ze dne 3. listopadu 2009). Taktéž zdůrazňuje, že oživení trestní odpovědnosti po uplynutí promlčecí doby by bylo v rozporu se zastřešujícími zásadami legality a předvídatelnosti zakotvenými v článku 7 Úmluvy (vláda odkazuje na *Posudek týkající se aplikovatelnosti promlčení na stíhání, odsouzení a potrestání činu představujícího ve své podstatě mučení*, žádost arménského kasačního soudu č. P16-2021-001, posudek velkého senátu ze dne 26. dubna 2022, § 77).

54. A konečně, podle názoru vlády se určitého zadostiučinění stěžovatelce dostalo v odůvodnění závěrů městského státního zastupitelství. Vláda zmínila též opatření přijatá vůči P. J. církevními orgány, které jej zbavily funkcí v rámci farnosti a zakázaly mu kontaktovat stěžovatelku. Dodala též, že příslušný biskup se v dopise ze září 2018 stěžovatelce omluvil (viz § 21 výše).

2. Hodnocení Soudu

55. Soud úvodem připomíná, že znásilnění a závažné sexuální útoky jsou považovány za zacházení, na které se vztahuje článek 3 Úmluvy a které má rovněž dopad na základní hodnoty a podstatné aspekty „soukromého života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy (*Y proti Bulharsku*, č. 41990/18, rozsudek ze dne 20. února 2020, § 63–64, a v něm uvedené případy). V souladu s touto judikaturou považoval Soud sexuální napadení tvrzená stěžovatelkou za natolik závažná, že mají být posuzována na poli článku 3 Úmluvy a že vznesené námitky lze posuzovat společně na základě článků 3 a 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady

56. Soud poznamenává, že obecné zásady, ze kterých lze v této oblasti vycházet, byly zakotveny zejména ve věci *M. C. proti Bulharsku* (č. 39272/98, rozsudek ze dne 4. prosince 2003, § 149–152). Soud především připomíná pozitivní závazky plynoucí z článků 3 a 8 Úmluvy přijmout a účinně uplatňovat ustanovení trestního práva za účelem kriminalizace a stíhání všech nekonsenzuálních sexuálních aktů, a to i případů, kdy oběť nekladla fyzický odpor (*M. G. C. proti Rumunsku*, č. 61495/11, rozsudek ze dne 15. března 2016, § 59; *Z proti Bulharsku*, č. 39257/17, rozsudek ze dne 28. května 2020, § 67; *J. L. proti Itálii*, č. 5671/16, rozsudek ze dne 27. května 2021, § 117), a účinně tuto právní úpravu uplatňovat v rámci efektivního vyšetřování a stíhání (*M. C. proti Bulharsku*, cit. výše, § 153 a 166; *B. V. proti Belgii*, č. 61030/08, rozsudek ze dne 2. května 2017, § 55).

57. Pozitivní závazky zakotvené v člancích 3 a 8 Úmluvy vyžadují především vytvoření legislativního a regulačního rámce poskytujícího jednotlivcům odpovídající ochranu před útoky na jejich fyzickou a morální integritu, zejména v případě tak závažných skutků, jako je znásilnění, a to přijetím účinné trestněprávní úpravy a jejím efektivním uplatňováním v praxi (*M. C. proti Bulharsku*, cit. výše, § 150; *J. L. proti Itálii*, cit. výše, § 118).

58. Pokud jde o tento hmotněprávní závazek, Soud v rozsudku *M. C. proti Bulharsku* (cit. výše, § 154) přiznal státům široký prostor pro uvážení ohledně prostředků k zajištění přiměřené ochrany proti znásilnění. V této souvislosti Soud poznamenal, že v právní úpravě evropských zemí již není zpravidla požadováno, aby se oběť fyzicky bránila. A jestliže v mnoha z těchto zemí definice znásilnění stále odkazuje na použití násilí nebo pohrůžky násilí ze strany útočníka, pak judikatura a právní teorie směřují k tomu, že znakem skutkové podstaty trestného činu znásilnění je absence souhlasu, a nikoli použití násilí. Soud byl proto přesvědčen, že jakýkoli rigidní přístup ke stíhání sexuálních trestných činů, jako je požadavek na prokázání fyzického odporu ve všech případech, by mohl vést k beztrestnosti pachatelů některých typů znásilnění, a tím ohrozit účinnou ochranu sexuální autonomie jednotlivce. V souladu se současnými normami a trendy v této oblasti, včetně názoru, že absence souhlasu je základním znakem znásilnění a sexuálního násilí, proto Soud dospěl k závěru, že státy mají povinnost kriminalizovat a účinně trestat jakýkoli nekonsenzuální sexuální akt, včetně případů, kdy oběť nekladla fyzický odpor (tamtéž, § 157–166).

59. Soud dále připomíná, že články 3 a 8 Úmluvy státům ukládají rovněž pozitivní procesní povinnost. Pokud tedy osoba hájitelně tvrdí, že se stala obětí jednání, které je v rozporu s těmito ustanoveními, musí vnitrostátní orgány provést účinné oficiální vyšetřování vedoucí ke zjištění skutkového stavu, identifikaci odpovědných osob a případně k jejich potrestání. Jedná se tedy o povinnost realizovat určité prostředky, nikoliv o povinnost dosáhnout určitého výsledku. Přestože tento požadavek neznamena, že by všechna trestní řízení musela vést k odsouzení, nebo dokonce uložení konkrétního trestu, nesmí vnitrostátní soudní orgány v žádném případě ponechat nepotrestané útoky na fyzickou a morální integritu osob, aby byla zachována důvěra veřejnosti v zásadu legality a aby se vyvarovaly jakéhokoliv

náznaku spoluúčasti či tolerování protiprávního jednání (viz mimo jiné *J. L. proti Itálii*, cit. výše, § 118; *N. Č. proti Turecku*, č. 40591/11, rozsudek ze dne 9. února 2021, § 96).

b) Uplatnění těchto zásad v posuzovaném případě

60. Soud úvodem konstatuje, že v době spáchání skutků, které jsou předmětem stížnosti, tedy v letech 2002–2014, byly sexuální delikty stíhány nejprve v souladu se zákonem č. 140/1961 Sb. (trestní zákon) jako trestný čin znásilnění nebo pohlavního zneužívání, a následně, po nabytí účinnosti nového zákona č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník), k čemuž došlo dne 1. ledna 2010, jako trestné činy znásilnění či sexuálního nátlaku. Dle obou uvedených zákonů se trestného činu znásilnění dopustil ten, kdo použil násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, resp. od 1. ledna 2010 též pohrůžky jiné těžké újmy, nebo kdo k takovému činu zneužil bezbrannosti oběti (viz § 23 a 28 výše). Pojmovými znaky trestného činu sexuálního nátlaku pak bylo zneužití závislosti oběti nebo postavení, důvěryhodnosti nebo vlivu pachatele (viz § 30 výše).

61. Soud v tomto ohledu konstatuje, že stěžovatelka ve své stížnosti nezpochybňuje znění zákona jako takového, ale napadá způsob, jakým byla tato právní úprava v projednávaném případě uplatňována (viz § 35, 47 a 48 výše). Zejména namítá, že vnitrostátní orgány dostatečně nezohlednily absenci jejího souhlasu a dále též nepoměr sil mezi ní a P. J. a její vztah podřízenosti vůči němu. Taktéž tvrdí, že právní kvalifikace jednání P. J. jako trestného činu sexuálního nátlaku, k níž se nakonec přiklonilo městské státní zastupitelství, se měla vztahovat pouze na období let 2010–2014 (po nabytí účinnosti nového trestního zákoníku), zatímco skutky spáchané P. J. v letech 2002–2009 měly být posuzovány jako trestný čin znásilnění ve smyslu trestního zákona (viz § 17, 47 a 48 výše).

62. Soud se bude zabývat tím, zda úřady v posuzovaném případě jednaly v souladu s pozitivními povinnostmi vyplývajícími z článků 3 a 8 Úmluvy, aby stěžovatelce poskytly účinnou ochranu před tvrzenými nekonsenzuálními sexuálními akty. Jeho úkolem je tedy posoudit, zda příslušné orgány přistupovaly k výkladu skutkových okolností a právního rámce natolik nesprávně, že došlo k porušení pozitivních povinností žalovaného státu, jak tvrdí stěžovatelka.

63. Soud poznamenává, že policejní orgán a obvodní státní zastupitelství v projednávaném případě dospěly k závěru, že P. J. nelze stíhat pro trestný čin znásilnění, neboť nejednal v úmyslu donutit stěžovatelku k pohlavnímu styku, když stěžovatelka nebyla schopna jasně vyjádřit svůj nesouhlas a bránit se s dostatečnou intenzitou, aby byl její odpor vnímán jako vážný; podle policejního orgánu stěžovatelka raději strpěla „sexuální obtěžování“ ze strany P. J., než aby odmítla jeho finanční a hmotnou podporu (viz § 10, 12 a 13 výše). Z týchž důvodů policejní orgán též zavrhl možnost, že by se P. J. dopustil trestného činu sexuálního nátlaku (viz § 15 výše).

64. Soud dále konstatuje, že městské státní zastupitelství připustilo, že v pořadí třetí rozhodnutí policejního orgánu o odložení věci bylo předčasné a že vyšetřování nebylo provedeno dostatečně důkladně (viz § 18 výše). Státní zastupitelství uznalo, že stěžovatelka nejednala svobodně, a vytklo proto policejnímu orgánu, že se řádně nezabýval otázkou, zda byly naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu sexuálního nátlaku, tj. stav závislosti (odkázanosti) stěžovatelky a zneužití postavení P. J., jeho důvěryhodnosti či vlivu. Státní zástupkyně však nerozhodla o vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí, jelikož ve vztahu k tomuto trestnému činu již stejně uplynula promlčecí doba. Taktéž se bez ohledu na stěžovatelčiny argumenty v tomto smyslu nezabývala tím, zda nedošlo k naplnění závažnější skutkové podstaty, např. trestného činu znásilnění, pro který zákon stanoví delší promlčecí dobu.

65. Stěžovatelka v projednávané věci tvrdila, že příslušné orgány vykládaly pojem odporu příliš restriktivně a že se alespoň u některých skutků spáchaných P. J. měly přiklonit

ke skutkové podstatě trestného činu znásilnění. V tomto ohledu uváděla několik znaků, mj. skutečnost, že ji P. J. opakovaně zamkl, aby ji donutil k pohlavnímu styku, že jí držel ruce a vložil jí do úst kapesník, a dále že ji vydíral, když jí vyhrožoval, že přestane podporovat její rodinu (viz § 6 a 14 výše). Stěžovatelka uváděla, že se nejprve bránila fyzicky, a později slovně a pláčem, avšak P. J. zneužil její zranitelnosti a odkázanosti.

66. Soud zdůrazňuje, že i když policejní orgán věrohodnost těchto stěžovatelčiných tvrzení nikterak nezpochybňoval a připustil, že se mohla cítit jako oběť sexuálního zneužívání či „sexuálního obtěžování“, nevedlo jej toto konstatování k důkladnějšímu prošetření závažných konkrétních skutečností, jimiž stěžovatelka dokládala svá tvrzení o spáchání trestného činu znásilnění, a tedy k podrobnějšímu zhodnocení tvrzených skutků. Policejní orgán se zejména nezabýval otázkou, zda, popř. do jaké míry, se stěžovatelka mohla nacházet v postavení zvláštní zranitelnosti a odkázanosti na P. J. Příslušné orgány též podle všeho nevěnovaly pozornost vývoji vztahu mezi P. J. a stěžovatelkou v průběhu času, a první skutky, jimž se stěžovatelka – jak uváděla – zjevně bránila, posuzovaly ve světle pozdějších událostí (viz § 6 a 13 výše). Pak již orgány pouze konstatovaly, že stěžovatelka vzhledem ke své povaze a emoční nestabilitě nebyla schopna dát P. J. najevo svou nevoli, a dospěly proto k závěru, že jí kladený odpor nebyl natolik dostatečný, aby jej mohly zohlednit.

67. Podle názoru Soudu však přístup vyžadující, aby oběť v případě znásilnění kladla fyzický odpor, dostatečně nezohledňuje situace, kdy je souhlas neplatný z důvodu zneužití zranitelnosti a obecněji z důvodu psychologické reakce obětí sexuálního napadení (viz *Z proti České republice*, č. 37782/21, rozsudek ze dne 20. června 2024, § 58). Přitom ze spisu vyplývá, že právě ve světle tohoto restriktivního výkladu pojmových znaků trestného činu znásilnění vymezeného zákonem č. 140/1961 Sb., který vycházel z tehdejší [vnitrostátní] judikatury (viz § 25 výše), se orgány činné v trestním řízení rozhodly věc odložit, aniž by vzaly v potaz nutnost kriminalizovat a stíhat nekonsenzuální sexuální akty, během nichž oběť neklade zjevný odpor (viz, zejména, věc *M. C. proti Bulharsku*, cit. výše).

68. Soud konstatuje, že vnitrostátní orgány podle všeho nepřihlížely ani k novější judikatuře Nejvyššího soudu týkající se trestných činů znásilnění a sexuálního nátlaku tak, jak byly od roku 2010 vymezeny novým trestním zákoníkem (viz § 29 a 31 výše). Ta od roku 2014 připouštěla, že není nezbytné, aby oběť znásilnění kladla fyzický či verbální odpor, a že od něj může upustit z důvodu vyčerpání, strachu, beznadějnosti či psychického bloku. Taktéž objasnila pojem „závislosti“, který je charakteristickým znakem sexuálního nátlaku, a označuje stav, v němž se určitá osoba nemůže svobodně rozhodovat a pachatelé podlehnou, protože je na něj v některém směru odkázána. Přitom je zřejmé, že podstata projednávaného případu spočívala právě v tomto typu otázek a že městské státní zastupitelství shledalo, že v tomto ohledu bylo vyšetřování nedostatečné (viz § 18 a 64 výše).

69. Dle názoru Soudu tak příslušné orgány nedostály povinnosti posuzovat věrohodnost tvrzení stěžovatelky v celkovém kontextu s přihlédnutím k vývoji jejího vztahu k P. J. a k situaci, kterou poškozená líčí nejprve jako vynucené styky, a následně určitou rezignovanost (viz § 6 výše). Rovněž řádně neposoudily vliv všech širších okolností, např. psychický stav, pokusy o sebevraždu (tamtéž) a hmotnou nouzi stěžovatelky, když přitom právě ty jim mohly pomoci konkrétně zhodnotit její mimořádnou zranitelnost. I městské státní zastupitelství, jež připustilo, že jednání P. J. mohlo naplňovat znaky trestného činu sexuálního nátlaku, vycházelo ze závěrů vyšetřování, které samo označilo za nedostatečné.

70. Z výše uvedeného vyplývá, že z hlediska právní úpravy účinné v předmětné době a způsobu jejího uplatnění v projednávané věci nedokázal přístup vnitrostátních orgánů zaručit stěžovatelce náležitou ochranu. Proto má Soud za to, že žalovaný stát nedostál svým pozitivním povinnostem, které ho přinejmenším od roku 2003, od přijetí rozsudku *M. C. proti Bulharsku* (cit. výše), zavazovaly k tomu, aby účinně uplatňoval trestněprávní systém způsobilý kriminalizovat nekonsenzuální sexuální akty tvrzené stěžovatelkou. Soud na tomto

místě připomíná, že mu nepřísluší rozhodovat o trestní odpovědnosti údajného útočníka (viz *M. C. proti Bulharsku*, cit. výše, § 168) a jeho výše uvedené konstatování tak nelze vykládat jako výrok o vině P. J. nebo jako výzvu k obnovení vyšetřování této věci.

71. Výše uvedené úvahy jsou tak dostačující pro závěr Soudu, že v daném případě došlo k porušení pozitivních závazků žalovaného státu zakotvených v člancích 3 a 8 Úmluvy.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

72. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

73. Stěžovatelka požadovala částku 30 000 € jako náhradu nemajetkové újmy, kterou utrpěla zejména v důsledku útrap a úzkostí způsobených jednáním P. J. a vzhledem k tomu, že vůči němu nebylo zahájeno trestní stíhání. Uvedla, že se pokusila o sebevraždu, že není schopna vést normální život a že pobírá invalidní důchod.

74. Vláda byla toho názoru, že spravedlivá výše přiznané náhrady by měla odrážet závažnost zjištěných porušení a relevantní rozhodovací praxi.

75. Soud má za to, že stěžovatelka v důsledku zjištěných porušení práv zaručených článkem 3 a 8 Úmluvy utrpěla jednoznačnou nemajetkovou újmu. Z titulu nemajetkové újmy stěžovatelce přiznává 25 000 €.

B. Náklady řízení

76. Stěžovatelka uvedla, že advokát se její věci zabýval 251 hodin a že není v jejích možnostech uhradit mu odpovídající odměnu. Předložila Soudu dvě faktury za náklady právního zastoupení v celkové výši 55 000 Kč (přibližně 2 200 €) včetně DPH. Dále předložila smlouvu z listopadu 2020, na základě které, nebude-li jí právní pomoc poskytnuta státem, bude povinna uhradit svému advokátovi 25 % přiznané náhrady nebo 2 000 Kč za hodinu jeho práce, pokud náhrada nebude přiznána. Stěžovatelka celkem nárokovala částku ve výši 9 822 € z titulu náhrady nákladů řízení.

77. Vláda namítá, že stěžovatelka nepředložila příslušné doklady, jak vyžaduje čl. 60 odst. 2 jednacího řádu Soudu, ani žádný doklad o tom, že předmětnou částku svému advokátovi skutečně uhradila, popř. že je povinna tak učinit.

78. Podle judikatury Soudu má stěžovatel právo na náhradu nákladů řízení jen tehdy, je-li prokázáno, že tyto náklady byly skutečně a nutně vynaloženy a že jsou co do výše přiměřené.

79. V projednávané věci stěžovatelka uzavřela smlouvu se svým advokátem, ve které jsou uvedeny podmínky odměňování a hodinová sazba za zastupování (viz obdobně *Spišák proti České republice*, rozsudek č. 13968/22 ze dne 20. června 2024, § 91). Předložila rovněž dvě splatné faktury. Soud považuje za přiměřené s ohledem na dokumenty, které má k dispozici, a s ohledem na výše uvedená kritéria přiznat stěžovatelce z titulu náhrady všech nákladů řízení částku 4 000 € a případnou částku daně.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ,

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 3 a 8 Úmluvy;
3. *rozhoduje*
 - a) že žalovaný stát má stěžovatelce zaplatit ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nabude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, následující částky, které se převedou na české koruny podle kursu platného ke dni zaplacení:
 - i. částku 25 000 € (dvacet pět tisíc eur) a případnou částku daně jako náhradu nemajetkové újmy;
 - ii. částku 4 000 € (čtyři tisíce eur) a případnou částku daně jako náhradu nákladů řízení;
 - b) že od uplynutí výše uvedených tří měsíců až do zaplacení budou stanovené částky navyšovány o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšenou o tři procentní body;
4. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 12. prosince 2024 v souladu s čl. 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Victor Soloveytchik
tajemník

Mattias Guyomar
předseda